

Atter har Det Danske Sprog- og Litteraturselskab beriget den danske Reformationslitteratur med en pragtfuld og i alle Henseender monsterværdig Facsimileudgave af Hans Tausens Postil, I—II Bd., (1934). Mest Interesse for en Historiker knytter der sig til Bjørn Kornerups udmærkede — desværre altfor korte — Oversigt over den middelalderlige Prædikens Historie, de bibliografiske Oplysninger og Vurderingen af Postillens litterære og homiletiske Værdi (Indledning og Noter, I, S. 1—151). Angaaende Udarbejdelsen af Hans Tausens Postil antager Dr. Kornerup, at de to Hovedpartier af Postillen formodentlig har foreligget færdige Aar 1536 (S. 11). Her kan Tausens Inddeling af Kirkeaaet maaske vise Vejen til en nøjagtigere Bestemmelse af Tidspunktet for Postillens Fremkomst. Hans Tausen anfører nemlig i »Vinterparten« kun 5 Søndage efter Epifani, i »Sommerparten« 26 Søndage efter Trinitatis. Havde han derimod regnet med Paaskens to yderste Tidsgrænser, vilde han have faaet 6 Søndage e. Ep. (Paaske = 22—25. IV) og 27 Søndage e. Tr. (Paaske = 22.—26. III). Vinterparten maa derfor være skrevet Aar 1536 (i det Aar var der 5 Søndage e. Ep., Paaske = 16. IV), Sommerparten Aar 1537 (26 Søndage e. Tr. og Paaske = 1. IV). III. Del (Passionshistorien) er ifølge Dedikationen skrevet Aar 1538. — I. Bd. S. 18, Anm. 2 mangler en Henvisning til den fejlagtige Aarstalspaategning paa Træsnittet i II, 2. — Postillerne (af »post illa« verba sc. textus evangelii) har spillet en betydelig Rolle i den katolske Middelalder. Mest kendt i denne Sammenhæng er Nicolaus af Lyra (ca. 1270—1340), som skrev flere »postillæ perpetuæ in vetus et novum Testamentum«. Fra den førreformatoriske Tid (1470—1519) kan der nævnes over 103 forskellige Oplag af trykte Postiller (cfr. Falk: Die Druckkunst im Dienste der Kirche, Köln 1879, S. 29—33, 80—83. Die Bibel am Ausgange des Mittelalters, Köln 1905, S. 31—33).

Alfred Otto.

Siden Sandvig 1779 i Suhms »Samlinger til den Danske Historie«, I, udgav et Udtog af de antikvariske Præsteindberetninger, der — som det synes — blev indhentet til Brug for Ole Worm, har man været opmærksom paa denne Kildes Betydning i historisk, topografisk og folkloristisk Henseende. Mere eller mindre fyldige Uddrag af de skaanske Indberetninger er senere meddelt af N. Sjøborg (1801) og i »Skånska folkminnen« (1929), men først i 1934 har man faaet en fuldstændig, paa videnskabelige Principper bygget Ud-gave i John Tuneld: *Prästrelationerna från Skåne och Blekinge av år 1624*, udsendt som Bind XVIII af »Skrifter utgivna

av Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund«. Udgiveren har underkastet den eneste Tekstkilde, man har (i Danske Kancellis Arkiv), et meget grundigt Studium, og hans Udgave er gennemgaaende besørget med mønsterværdig Omhu og en sjælden Nøjagtighed. Man kan faktisk — i hvert Tilfælde for de danske Teksters Vedkommende — konferere Side efter Side med Originalen uden at træffe en Fejl, hvad der ikke vil sige saa lidt, da Udgiveren har ment sig forpligtet til at følge sit Forlæg aldeles slavisk. Saaledes holder han strengt fast ved Forlæggets inkonsekvente Retskrivning, selv med Hensyn til den vaklende Brug af store og smaa Begyndelsesbogstaver, ja ser end ikke bort fra rent grafiske Ejendommeligheder, f. Eks. er ikke en Gang de latinske Forkortelser opløste. Denne Fremgangsmaade, der kan have fuld Berettigelse ved Gengivelsen af egenhændige Skriftstykker af meget fremragende Personligheder, er dog næppe paa krævet overfor Tekster af denne Karakter, tilmed da man ikke har bevaret de originale Indberetninger fra Præsterne selv, men blot Afskrifter af dem ved Provsterne eller deres Skrivere. En enkelt af disse (for Bara Herred) gør endda Indtryk af at have været temmelig ukyndig og at have arbejdet paa rent mekanisk Vis. Saaledes er hans Gengivelse af Omtalen af en Mønt fra Antoninus Pius' Tid (S. 13) ganske forvansket (f. Eks. har hans Forlæg sikkert haft »refert«, hvor han skriver det meningsløse »æfert«, og maaske »vixisse«, hvor han har »finisse«). Naar samme Skriver sst. under en Præsts Navn skriver »Mhuah«, og Udgiveren (S. 216) gør et Forsøg paa at forklare »den till synes unika förkortningen« som: »M[ed] h[aa]nd] u[nder] a[ndens] h[aa]nd]«, tror jeg snarere, at den mærkelige »Forkortelse« skyldes den uintelligente Skrivers fejlagtige Forstaaelse af et sammenslynget »manu propria« eller »met egen haand«. Udgiverens Læsning af nogle enkelte latinske Steder kan jeg ikke tiltræde. S. 73 staar der i Udgaven: »a memoria hominum relictæ ac prope defectæ antiqvitatis res gestæ«. Efter Sammenhængen og Tidens Sprogbrug vilde »desertæ« være nok saa naturligt, hvad der da i Virkeligheden ogsaa staar. S. 125 læses efter Præsten Laurids Jakobsens Navn »har. Ecclesiae: p.« og »har.« formodes at være en Fejlskrift for »her.« Denne Formodning er imidlertid overflødig, da der ikke staar »Ecclesiae:«, men »Ecclesiar:«, altsaa opløst, »harum Ecclesiarum pastor«. S. 183 læses efter Præsten i Sølvesborg Bendt Christensen Lunds Navn: »Pastor eiusdem Curitatulæ«. Det sidstnævnte Ord kendes ikke andetstedsfra og viser sig da ogsaa ved nærmere Eftersyn at skulle erstattes af det velkendte »Ciuitatulæ«. Desuden er det en følelig Mangel, at Udgiveren, naar han lader et vitterligt fejl-

skrevet Ord staa uændret i Teksten, da ikke i Kommentaren meddeler den rigtige Læsemaade, saaledes S. 121 »mane pro« for »manu propria« og S. 73 »obsurarint« for »obscurarint«.

Til Udgaven er der føjet en Indledning med Redegørelse for Indberetningernes Tilblivelseshistorie og Karakter. Naar Udgiveren (S. XIV) omtaler som en Formodning, at Haandskriftet i sin Tid fra Ole Worms Bibliotek er gaaet over i hans Sønnens Biskop Christen Worms Samling, kan denne Antagelse yderligere stottes derved, at man i en Fortegnelse fra 1714 over Christen Worms Haandskrifter (Arnamagnæanske Saml., 4°, 905) som Nr. 131 i 4° finder nævnt et Haandskrift med Titel: »Hvormange Herreder, Herregaarde, Landsbyer etc., der er udj Schaane«. I et Tillæg efter Teksten har Tuneld meddelt tekstkritiske Oplysninger og en righoldig Kommentar af historisk, topografisk, religionshistorisk og folkloristisk Art. Han har set sig godt om i Litteraturen, og man undrer sig kun over, at han i sin fyldige Liste over benyttede Skrifter ikke har nævnt »Kirkehistoriske Samlinger«, hvor der dog paa adskillige Steder findes Stof vedrørende Lunde Stift i det 17de Aarhundrede. F. Eks. kunde der have været Grund til at bruge, hvad der i nævnte Tidsskrift 3. Rk. III, 241 ff. er meddelt om Bertel Knudsen Aquilonius og Laurentius Asserous (jvfr. Udgaven S. 241, 273). Som Helhed maa dog den nye Udgave af »Prästrelationerna« betegnes som et smukt Arbejde, der tjener til Ære baade for Udgiveren og for det lærde Selskab, der har foranstaltet Udgivelsen. *Bjørn Kornerup.*

Det er sjældent, at den Omtale, man i udenlandsk Litteratur møder af danske kirkehistoriske Forhold, udmærker sig ved synderlig Korrekthed eller Fuldstændighed, end sige ved dybere aandelig Forstaaelse. Saa meget desto mere Grund er der til at fremhæve et Arbejde om den bekendte Professor theol. og Præst ved St. Petri Kirke i København Johannes Lassenius, udsendt af Lic. theol. Wilhelm Rahe under Titel: *Johannes Lassenius (1636—92). Ein Beitrag zur Geschichte des lebendigen Luthertums im 17. Jahrhundert* (1933). Lassenius var en saa karakterfuld Repræsentant for den lutherske Ortodoksis sidste Periode og har ved sin Virksomhed som Prædikant og som meget frugtbar Forfatter spillet en saa betydelig Rolle, at det er vel begrundet at skrive en udførligere Biografi af ham, selvom de fornyede Undersøgelser klart nok viser, at hans Originalitet mere har bestaaet i Formen end i Tankeindholdet. Da Forf. selv i flere Aar har haft sit Ophold i København (som Diakon ved St. Petri Kirke), har